

Mikołaj Barański

Istota pomocy rozwojowej Unii Europejskiej dla Afryki ze szczególnym uwzględnieniem roli Polski

Praca koncentruje się na omówieniu pomocy rozwojowej udzielanej przez Unię Europejską Afryce. Przedstawiony został rys historyczny, zmiany wielkości udzielanej pomocy oraz mechanizmy wykorzystywane przez UE. Scharakteryzowana została również pomoc rozwojowa udzielana przez Polskę.

1. Zarys historyczny pomocy rozwojowej Unii Europejskiej w Afryce

Początków wsparcia rozwojowego Unii Europejskiej dla państw afrykańskich można się doszukiwać w czasach, kiedy jeszcze ani jedno ani drugie *de iure* nie istniało. Na mocy podpisanego 25 marca 1957 r. Traktu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Gospodarczą ustanowiono stowarzyszenie WE z krajami i terytoriami pozaeuropejskimi¹, które wówczas utrzymywały „szczególne stosunki” z państwami Wspólnoty². Stowarzyszenie miało służyć „sprzyjaniu interesom i pomyślności mieszkańców tych krajów i terytoriów, w sposób prowadzący je do rozwoju gospodarczego, społecznego i kulturalnego”³. Na podstawie Traktatu i dołączonej do niego Konwencji wykonawczej powołano do życia, na okres pięciu lat, Fundusz Rozwoju dla krajów i terytoriów zamorskich⁴. Łącznie Komisja (EWG) miała do rozdysponowania 581,25 mln jednostek rachunkowych EPU⁵, część na finansowanie instytucji społecznych takich jak szpitale, instytucje dydaktyczne, techniczne, poradnictwa zawodowego, a część na inwestycje gospodarcze.

20 lipca 1963 r., w stolicy Kamerunu, została podpisana Konwencja z Jaunde. Tym razem nie był to wewnętrzny dokument EWG, a umowa stowarzyszeniowa zawarta z 18 niepodległymi państwami. Jej głównym celem było wsparcie handlu przez zmniejszenie barier celnych, ponadto postanowiono o przeznaczeniu w pięcioletniej perspektywie 730 milionów j.r. na wsparcie rozwojowe. W ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju, który uzyskał swoją współczesną nazwę, 620 mln j. r. przyznano jako pomoc bezpośrednią, a 46 mln j. r. jako pożyczki na specjalnych warunkach. Europejski Bank Inwestycyjny miał udzielić pożyczek na 64 mln j.r.⁶. W 1969 r. podpisano Drugą Konwencję z Jaunde, która stanowiła przedłużenie stowarzyszenia na kolejne pięć lat.

Kolejna Konwencja, podpisana w 1975 r. w Lomé, była przełomowa jeżeli chodzi o liczbę krajów które objęła. Aż 46 państw zostało stowarzyszonych z EWG, wśród nich, oprócz państw afrykańskich, było też sześciu przedstawicieli Karaibów i cztery wyspiarskie państwa Oceanii⁷. W umowie po raz pierwszy użyto sformułowania ACP States⁸, co dało

¹ Pełna ich lista: *Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarczą*, załącznik IV, https://eures.praca.gov.pl/zal/podstawy_prawne/Traktat_rzymski.pdf, dostęp: 07.12.2019.

² Z Belgią, Francją, Włochami i Niderlandami.

³ *Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarczą*, op. cit. art. 131.

⁴ *Implementing convention on the overseas countries and territories with the Community w: Treaties establishing the European Communities*, Office for Official Publications of the European Communities, Luksemburg 1987, s. 573–583.

⁵ 1 j. r. EPU = 1 USD. Około 5,6 mld EUR według obecnej siły nabywczej.

⁶ *Abkommen über die Assoziation zwischen der EWG und den mit dieser Gemeinschaft assoziierten afrikanischen Staaten und Madagaskar*, Dz. U. (EWG) 93 z 11.6.1964, s. 1431–1457.

⁷ *ACP-EEC Convention of Lomé*, Dz. U. (WE) L 25 z 30.01.1976, s. 2–4.

⁸ Państwa Afryki, Karaibów i Pacyfiku.

później podstawę do zrzeszenia się tych państw na mocy porozumienia z Georgetown. Z uwagi na mniejszą liczebność, niewielkie terytorium i liczbę ludności państw Karaibów i Oceanii w odniesieniu do państw afrykańskich, wartości dotyczące wielkości udzielonego wsparcia, były porównywalne z poprzednimi edycjami. Konwencja ta była odnawiana aż trzykrotnie, w 1979 i 1984 r. na kolejne pięć lat oraz w 1989 r. na 10 lat. Czwartą edycję konwencji podpisało aż 70 państw AKP⁹. Porównanie wartości środków finansowych przeznaczanych na wsparcie rozwojowe przez EWG/WE/UE w ramach kolejnych konwencji przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Zestawienie środków finansowych przeznaczanych przez EWG/WE/UE na pomoc rozwojową w latach 1959–2020 (w mln)

Konwencja	Okres	Fundusz	Łącznie	EFR	EBI	
KTZ	1959–1964	1. EFR*	581	581,25	0	j.r. EPU
Jaunde	1964–1970	2. EFR	730	666	64	j. r.
Jaunde II	1970–1975	3. EFR	918	828	90	j. r.
Lomé	1975–1980	4. EFR	3390	3000	390	j. r.
Lomé II	1980–1985	5. EFR	5227	4542	685	EUA
Lomé III	1985–1990	6. EFR	8500	7400	1100	ECU
Lomé IV	1990–1995	7. EFR	12000	10800	1200	ECU
Lomé IV 2PF	1995–2000	8. EFR	14625	12967	1658	ECU
Koton	2000–2007	9. EFR	15200	13500	1700	EUR
Koton zm.	2008–2013	10. EFR	24682	22682	2000	EUR
Koton zm. 2	2014–2020	11. EFR	33106	30506	2600	EUR

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Implementing convention on...*, op. cit. s. 584, Dz. U. (EWG) 93 z 11.6.1964, art. 16, s. 1437, Dz. U. (WE) L 282 z 28.12.1970, art. 18, s. 12, Dz. U. (WE) L 25 z 30.01.1976, art. 42, s. 20, Dz. U. (WE) L 347 z 22.12.1980, art. 95, s. 34, Dz. U. (WE) L 86 z 31.03.1986, art. 194, s. 57, Dz. U. (WE) L 229 z 17.08.1991, PF, art. 1, s. 133, Dz. U. (WE) L 156 z 29.05.1998, 2. PF, art. 1, s. 29, Dz. U. (WE) L 317 z 15.12.2000, PF, art. 1, s. 67, Dz. U. (UE) L 247 z 09.09.2006, pkt 3, s. 22, Dz. U. (UE) L 210 z 06.08.2013, art 1, s. 2.

⁹ K. Arts, J. Byron, *The Mid-Term Review of the Lomé IV Convention: Heraldng the Future?*, "Third World Quarterly" 1997, Vol. 18, s. 73.

2. Współczesny program pomocy rozwojowej Unii Europejskiej dla Afryki

Unia Europejska przez lata swojego istnienia stworzyła wiele instrumentów finansowania działań zewnętrznych¹⁰. Jednakże, jeżeli chodzi o wsparcie dla Afryki, od 60 lat, opiera się ono na tym samym mechanizmie, Europejskim Funduszu Rozwoju. Jego obecna, kończąca się już, 11. edycja, przewidziana została na okres od 1 stycznia 2014 r. do 31 grudnia 2020 r.¹¹. Jest to ostatni EFR oparty na Umowie z Kotonu, która również wygasa z końcem 2020 r. Obejmuje on 79 państw, w tym 48 w Afryce¹², które to są głównymi odbiorcami pomocy w ramach tego instrumentu z uwagi na swoją wielkość i liczbę ludności w porównaniu do pozostałych państw AKP¹³.

Podstawowa część 11. EFR o wartości 30 506 mln EUR¹⁴ pochodzi z wkładów państw członkowskich UE. Największy udział w Funduszu mają kolejno: Niemcy (20,57% tj. 6,28 mld EUR), Francja (17,81%), Wielka Brytania (14,68%) i Włochy (12,53%)¹⁵. Udziały te przekładają się bezpośrednio na liczbę głosów poszczególnych państw w Komitecie EFR. Komitet ten, pod przewodnictwem przedstawiciela Komisji Europejskiej i z udziałem delegatów państw członkowskich, podejmuje decyzje w sprawie finansowania poszczególnych programów i projektów w rejonach objętych pomocą. Wysokość wpłat do Funduszu na dany rok budżetowy, wraz z prognozą na dwa kolejne, jest co roku ustanawiana przez Komisję, która uwzględnia dotychczasowe wykorzystanie środków finansowych.

Najważniejszym celem pomocy udzielanej przez EFR jest zmniejszenie, a docelowo likwidacja ubóstwa¹⁶. Współpraca z państwami AKP ma ponadto przyczynić się do:

- stworzenia warunków dla rozwoju gospodarczego, społecznego oraz w dziedzinie ochrony środowiska;
- wspierania demokracji, rządów prawa i przestrzegania praw człowieka.

Powyższe cele, a szczególnie cel podstawowy, pokrywają się z Milenijnymi Celami Rozwoju, przyjętymi przez państwa członkowskie ONZ w 2000 r. oraz Celami

¹⁰ Wymienić można m.in.: Instrument Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju (DCI), Europejski Instrument Sąsiedztwa (ENI), Instrument Pomocy Przedakcesyjnej (IPA) z których każdy wiąże się z wielomiliardową pomocą dla poszczególnych grup państw, w ramach budżetu UE.

¹¹ *Umowa wewnętrzna między przedstawicielami rządów państw członkowskich Unii Europejskiej, zebranych w Radzie, w sprawie finansowania pomocy unijnej na podstawie wieloletnich ram finansowych na lata 2014–2020 zgodnie z umową o partnerstwie AKP-UE*, Dz. U. (UE) L 210 z 6.8.2013, art 1, ust. 5, s. 3.

¹² 48 tj. wszystkie państwa w Afryce za wyjątkiem: Maroka, Algierii, Tunezji, Libii, Egiptu oraz Somalii.

¹³ 85% środków Funduszu tj. 26,1 mld EUR zostało przeznaczone na pomoc państwom afrykańskim; C. Gregersen, A. Herrero, A. Knoll, W. Kokolo, *Implementing the Agenda for Change – An independent analysis of the 11th EDF programming*, “ECDPM Discussion Paper” 2015, No. 180, s. 16.

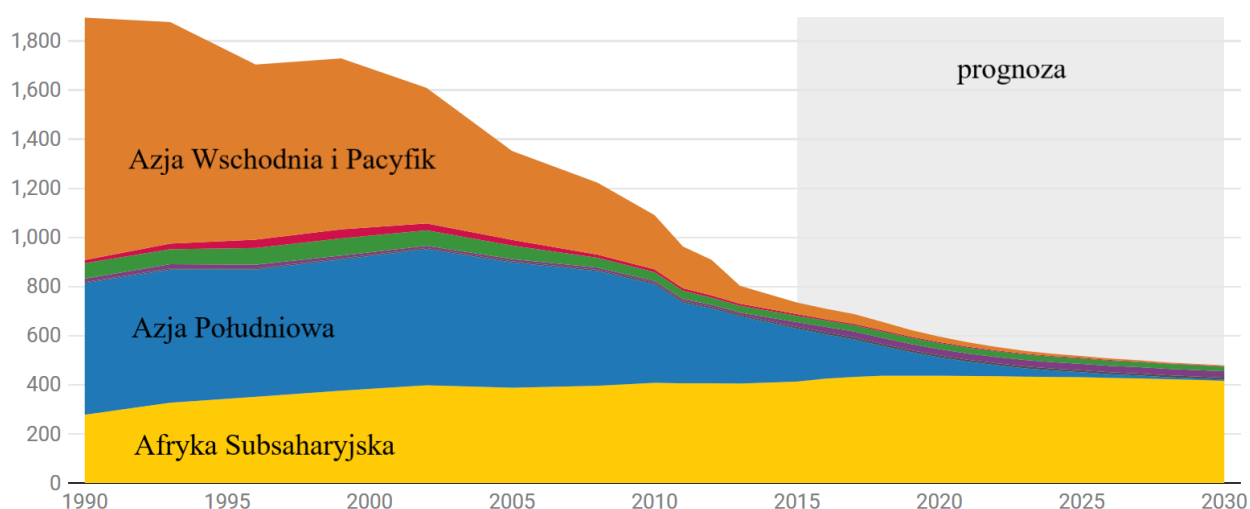
¹⁴ Oprócz tego Europejski Bank Inwestycyjny udostępnił 2,6 mld EUR w formie pożyczek z własnych zasobów.

¹⁵ Polska wnosi do Funduszu 612 mln EUR, czyli 2% jego łącznej wartości.

¹⁶ *Rozporządzenie Rady (UE) 2015/322 z dnia 2 marca 2015 r. w sprawie realizacji 11. Europejskiego Funduszu Rozwoju*, Dz.U. (UE) L 58 z 3.3.2015, art. 1, ust. 2, s. 4.

Zrównoważonego Rozwoju przyjętymi przez ONZ w 2015 r.¹⁷ Według Banku Światowego, chociaż, że główne założenia celu pierwszego MCR udało się osiągnąć¹⁸, przede wszystkim dzięki ogromnym przemianom w państwach azjatyckich, gdzie między 1990 r. a 2013 r. liczba ludzi żyjących w skrajnej biedzie spadła o ponad 1 mld osób (w tym w samych Chinach o 731 mln), to doszło do tzw. „migracji” ubóstwa¹⁹. Skrajna bieda koncentruje się w Afryce Subsaharyjskiej, gdzie, w przeciwieństwie do reszty świata, liczba ludzi dotkniętych skrajną biedą wzrosła z 278 mln w 1990 r. do 422 mln w 2019 r.²⁰

Rysunek 1. Liczba osób dotkniętych skrajną biedą w latach 1990–2030 (w mln)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Year in Review: 2018 in 14 Charts*, <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2018/12/21/year-in-review-2018-in-14-charts>, dostęp: 16.12.2019.

Jak przedstawiono na rysunku 1, Afryka odpowiada obecnie za ponad 70% najbiedniejszej populacji, a odsetek ten w 2030 r. wzrośnie do 90%. Skalę problemu dobrze obrazują dane, według których Nigeria wyprzedziła Indie, czyli kraj o siedmiokrotnie

¹⁷*Millennium Development Goals*, <https://www.mdgmonitor.org/millennium-development-goals/>, dostęp: 15.12.2019; *Sustainable Development Goals*, <https://www.mdgmonitor.org/sustainable-development-goals/>, dostęp: 15.12.2019.

¹⁸ Zarówno liczba osób żyjących w skrajnej biedzie (dochody poniżej 1,9 USD dziennie według obecnej siły nabywczej), jak i cierpiących z powodu głodu spadła o ponad połowę.

¹⁹*No poverty*, <http://datatopics.worldbank.org/sdgatlas/archive/2017/SDG-01-no-poverty.html>, dostęp: 15.12.2019.

²⁰*Poverty in Africa is now falling—but not fast enough*, <https://www.brookings.edu/blog/future-development/2019/03/28/poverty-in-africa-is-now-falling-but-not-fast-enough/>, dostęp: 16.12.2019.

większej liczbie ludności, pod względem liczby osób żyjących w skrajnej biedzie²¹. Głównym powodem tej sytuacji jest stale utrzymujący się bardzo wysoki współczynnik diety. Głównym powodem tej sytuacji jest stale utrzymujący się bardzo wysoki współczynnik diety.

Dostrzegając powyższe problemy, Unia Europejska uważa Afrykę za region priorytetowy pod względem potrzeby zwiększenia pomocy rozwojowej. Dlatego też, wartość ODA udzielonej Afryce przez UE wzrosła między 2005 a 2015r. o 50%. Od 2015 r. podejmowane są starania mające na celu osiągnięcie przez państwa UE poziomu 0,2% DNB przekazywanego na ODA dla państw grupy LDC (czyli głównie afrykańskich)²². Niestety, biorąc pod uwagę to, że obecnie dziewięć państw UE przeznaczają na ODA dla wszystkich biorców (nie tylko z grupy LDC), poniżej 0,2% DNB, osiągnięcie powyższego celu, jak również celu 0,7% DNB na łączną ODA jest odległe.

3. Instrument Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej

W ramach obecnie trwających prac nad Wieloletnimi Ramami Finansowymi (WRF) na lata 2021–2027, Komisja Europejska zapowiedziała gruntowną reformę systemu działań zewnętrznych UE. Obecnie istniejące 12 instrumentów finansowania działań zewnętrznych (w tym EFR, który dotychczas jako jedyny pozostawał poza budżetem UE), ma zostać scalonych w jeden, globalny Instrument Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej (Neighbourhood, Development and International Cooperation Instrument – NDICI). Uproszczona struktura ma według Komisji „zwiększyć skuteczność i wydajność działań, zapewnić spójność działań krótko-, średnio- i długoterminowych dla każdego regionu i każdego priorytetu, zlikwidować istniejące w ramach obecnych programów luki i powtórzenia oraz umożliwić UE elastyczne reagowanie na zmieniającą się sytuację”²³.

Łączne środki Unii Europejskiej przeznaczone na działania zewnętrzne mają wynieść w latach 2021–2027 123 mld EUR, co jak stwierdziła F. Mogherini, Wysoki Przedstawiciel Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa, oznacza 30% więcej niż dotychczas i to mimo planowanego wyjścia Wielkiej Brytanii, która była jednym z największych płatników netto w UE. W ramach tych zasobów, na NDICI ma przypaść 89,2 mld EUR²⁴.

Niestety, bliższa analiza struktury nowego Instrumentu finansowego kontrastuje z oficjalnym tonem komunikatów prasowych KE. W nadchodzących WRF na pomoc

²¹Year in Review: 2018 in 14 Charts, <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2018/12/21/year-in-review-2018-in-14-charts>, dostęp: 16.12.2019.

²² M. Smolaga, *Unijne uwarunkowania normatywne świadczenia Oficjalnej Pomocy Rozwojowej: perspektywa europejskich wschodzących donatorów*, „Rocznik Integracji Europejskiej” 2018, nr 12, s. 288.

²³Pytania i odpowiedzi: budżet UE na działania zewnętrzne, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pl/MEMO_18_4124, dostęp: 17.12.2019.

²⁴Budżet UE: UE gotowa do realizacji swoich ambicji ważnego gracza na arenie międzynarodowej, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pl/IP_18_4086, dostęp: 17.12.2019.

rozwojową dla Afryki ma przypaść 32 mld EUR²⁵. Jest to przyrost o 22,6% względem obecnych 26,1 mld EUR. Pozornie wydaje się być to duży wzrost, jednakże dobiegający końca 11. EFR był większy od swojego poprzednika o 34,95%, co przedstawia tabela II.1. Biorąc pod uwagę, że ogólna sytuacja w Afryce w trakcie obowiązywania 11. EFR nie ulegała poprawie, a wręcz niewielkiemu pogorszeniu, co zobrazowano na rysunku II.2., a Unia z ODA na poziomie 0,38% DNB w 2018 r.²⁶ jest daleko od osiągnięcia deklarowanego od lat celu wyznaczonego przez ONZ na poziomie 0,7% DNB, należałoby zwiększyć pomoc. Również państwa AKP w swoim stanowisku negocjacyjnym z 30 maja 2018 r. zadeklarowały niepewność wobec nowego rozwiązania, obawiając się, że część środków może być przenoszona na inne cele w ramach zapowiadanej „elastyczności” instrumentu oraz doceniając wypracowane przez lata procedury i instytucje związane, z istniejącym poza budżetem UE, Europejskim Funduszem Rozwoju²⁷. Ostatnim argumentem przeciwko powstaniu wewnątrz-budżetowego kolosa w postaci NDICI, a zachowaniem EFR w obecnej postaci jest brexit. Wielka Brytania, ze wspomnianym już w poprzednim punkcie, wkładem do EFR w wysokości 4,47 mld EUR (14,68%) jest obecnie trzecim największym donatorem spośród państw UE. Dalszy udział Wielkiej Brytanii w niesieniu pomocy rozwojowej w ramach europejskich rozwiązań, już po opuszczeniu UE, byłby łatwiejszy do osiągnięcia w przypadku pozabudżetowego EFR. Natomiast wpłaty Wielkiej Brytanii do budżetu UE w ramach NDICI są mało prawdopodobne ze względów prawnych, jak i politycznych²⁸.

Niezależnie od ostatecznie przyjętego rozwiązania, deklarowane poziomy ODA, ODA dla LDC i wypełnienie celu pierwszego Celów Zrównoważonego Rozwoju oznaczającego likwidację skrajnego ubóstwa do 2030 r., będzie bardzo trudno osiągnąć.

4. Polska pomoc rozwojowa

W kontekście pomocy rozwojowej, Polska przeszła szybką transformację z państwa biorcy (w latach 90. XX w., w trakcie transformacji ustrojowej i gospodarczej) do państwa donatora (od początku XXI w.). Szereg wydarzeń przyczynił się do rozwoju działań państwa polskiego w tym zakresie. W 2002 r. Polska podpisała Deklarację Milenijną, zobowiązując do powzięcia razem ze wspólnotą międzynarodową kroków mających na celu poprawę sytuacji w najbardziej potrzebujących państwach świata w ramach Milenijnych Celów Rozwoju. W

²⁵Pytania i odpowiedzi..., op. cit.

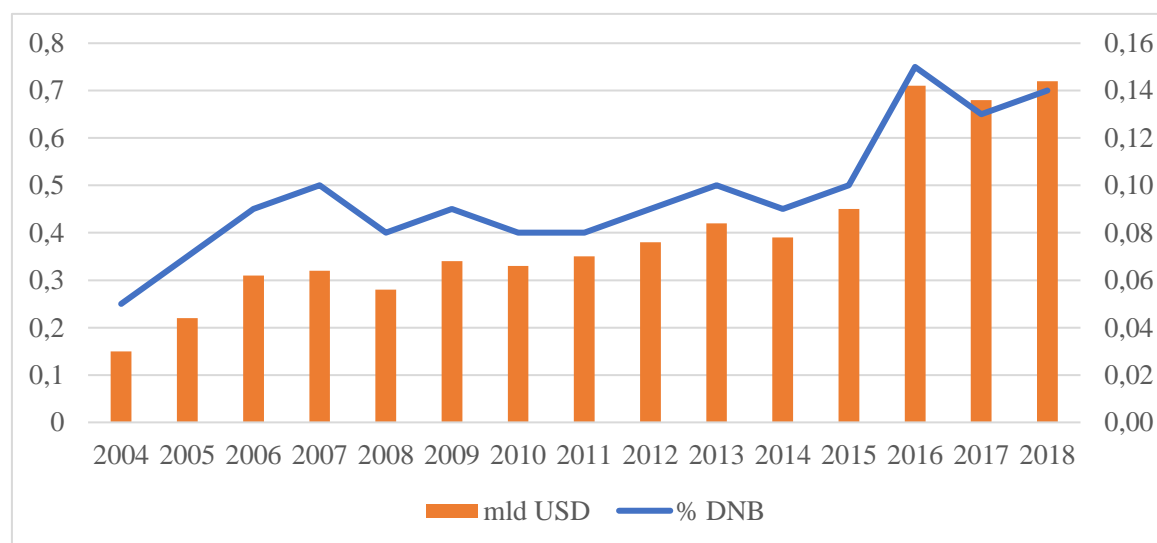
²⁶*Development aid drops in 2018, especially to neediest countries*, <http://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-data/ODA-2018-detailed-summary.pdf>, dostęp: 17.12.2019.

²⁷*Why the debate over the European Development Fund is a question of politics*, <https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2018/06/29/why-the-debate-over-the-european-development-fund-is-a-question-of-politics/>, dostęp: 17.12.2019.

²⁸ Ibidem.

2003 r. Rada Ministrów przyjęła, w ramach przygotowań do wstąpienia do Unii Europejskiej „Strategię polskiej współpracy na rzecz rozwoju”, w której to jedną z podstawowych zasad polskiej pomocy rozwojowej była chęć „przekazywania doświadczeń polskiej transformacji ustrojowej”, która jest podkreślana również we współczesnych dokumentach. Polska przystępując do Unii Europejskiej w 2004 r., przez przyjęcie jej *acquis*, czyli dorobku prawnego, stała się jedną ze stron, wspominanej w niniejszej pracy już wielokrotnie, Umowy z Kotonu. W Traktacie o przystąpieniu Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej ustalono, że Polska rozpocznie finansowanie Europejskiego Funduszu Rozwoju począwszy od jego 10. edycji, obejmującej lata 2008–2013. Kolejnym ważnym momentem było uchwalenie Ustawy o współpracy rozwojowej z dnia 16 września 2011 r.²⁹, na której to polska pomoc rozwojowa opiera się obecnie. Zgodnie z Ustawą, polska pomoc rozwojowa prowadzona jest w oparciu o Wieloletnie programy współpracy rozwojowej (obecny obejmuje lata 2016–2020). Natomiast od 22 października 2013 r. Polska jest członkiem DAC OECD³⁰.

Rysunek 2. ODA udzielona przez Polskę w latach 2004–2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OECD: *OECD Stats*, <https://stats.oecd.org/>, *Official Development Assistance 2018 – Preliminary Data*, OECD, <https://www2.compareyourcountry.org/oda>, dostęp: 18.12.2019.

Jak przedstawiono na powyższym wykresie, Polska znajduje się daleko od osiągnięcia uzgodnionego w 2005 r. unijnego celu 0,33% DNB na ODA ustalonego dla nowoprzyjętych

²⁹Ustawa z dnia 16 września 2011 r. o współpracy rozwojowej, Dz.U. 2011 nr 234 poz. 1386.

³⁰O polskiej pomocy, <https://www.polskapomoc.gov.pl/O,polskiej,pomocy,906.html>, dostęp 18.12.2019.

państw UE³¹. Biorąc pod uwagę obecne tempo wzrostu nakładów na pomoc rozwojową, osiągnięcie oenzetowskiego poziomu 0,7% DNB, wyznaczonego przez ONZ dla najbardziej rozwiniętych państw, zajmie Polsce dziesięciolecie³².

Jeżeli chodzi o strukturę polskiej pomocy rozwojowej, to w 2018 r. 68% środków pokazanych na rysunku II.3 stanowiły wpłaty do instytucji międzynarodowych (m.in. wpłata do budżetu działań zewnętrznych UE, wkład do EFR, składki do budżetu ONZ i jej agencji) zwane pomocą wielostronną. Pomoc dwustronna, czyli taka o której konkretnym przeznaczeniu decyduje państwo-dawca, stanowiła w 2018 r. 32% łącznej pomocy czyli 888 mln PLN³³. Głównym dokumentem w którym określone są kierunki polskiej pomocy dwustronnej jest „Wieloletni program współpracy rozwojowej”. W programie obejmującym lata 2016–2020 wyszczególnionych zostało 12 krajów priorytetowych. Wśród nich są cztery kraje Partnerstwa Wschodniego tj. Gruzja, Mołdawia oraz przede wszystkim Białoruś i Ukraina. Dominującą pozycją na którą są przeznaczane środki w przypadku dwóch ostatnich państw są koszty stypendiów i utrzymania studentów z tych krajów w Polsce. Stanowią one dwie trzecie w przypadku Ukrainy oraz ponad jedną trzecią w przypadku Białorusi³⁴. Trzy kolejne państwa priorytetowe znajdują się w Azji: Liban, Mjanma (dawniej Birma) oraz Palestyna, a ostatnie pięć, w Afryce: Etiopia, Kenia, Uganda, Tanzania i Senegal.

Niestety, jeżeli chodzi o wymienione powyżej państwa afrykańskie, są one priorytetowe jedynie z nazwy. Łączna pomoc dla wszystkich pięciu krajów (z których cztery znajdują się w grupie LDC, czyli pośród państw w których pomoc jest najbardziej potrzebna i zalecana w dokumentach ONZ i UE) wyniosła w 2018 r. jedynie niewiele ponad 100 mln PLN. 78 mln PLN z tej kwoty stanowiła pożyczka wiązana udzielona Tanzanii na modernizację rolnictwa. Pozostałe państwa otrzymały na tyle mało, że dwa z nich (Senegal i Etiopia) znalazły się poza pierwszą 15, w której to zmieściło się tylko osiem państw „priorytetowych”. Sytuację tą przedstawia poniższa tabela 2.

³¹ M. Smolaga, *Unijne uwarunkowania normatywne...*, op. cit., s. 285.

³² M. Gontarska, J. Szambelan, K. Szeniawska, K. Zalas-Kamiński, *Polska współpraca rozwojowa. Raport 2018*, Grupa Zagranica, Warszawa 2018, s. 9.

³³ O. Chmiel, M. Korowajczyk-Sujkowska, J. Szambelan, E. Świdrowska, J. Wis, *Polska współpraca rozwojowa. Raport 2019*, Grupa Zagranica, Warszawa 2019, s. 13.

³⁴ Według Europejskiej Konfederacji Organizacji Pomocowych i Rozwojowych CONCOR środki te nie powinny być zaliczane do ODA, ponieważ nigdy nie trafiają do państw rozwijających się, tylko zostają wykorzystane w państwie-dawcy.

Tabela 2. Polska pomoc dwustronna w 2018 r. według kraju odbiorcy (w mln PLN)

(kolorem szarym oznaczono kraje priorytetowe)

1.	Ukraina	268,8
2.	Mjanma	182,3
3.	Białoruś	169
4.	Tanzania	78,6
5.	Turcja	57,3
6.	Kenia	22,1
7.	Liban	18,5
8.	Syria	13,1
9.	Irak	12,5
10.	Jordania	10,5
11.	Wietnam	10,4
12.	Mołdawia	9,7
13.	Kazachstan	9,7
14.	Gruzja	9,2
15.	Palestyna	5,3

Źródło: O. Chmiel, M. Korowajczyk-Sujkowska, J. Szambelan, E. Świdrowska, J. Wis, *Polska współpraca rozwojowa...*, op. cit., s. 14.

Jak widać, pomoc rozwojowa udzielana obecnie przez Polskę jest raczej symboliczna. Ponadto istnieją wątpliwości, czy znaczący jej element w postaci finansowania edukacji wyższej studentów z Białorusi i Ukrainy na terenie Polski można w ogóle uznać za pomoc rozwojową. Niektóre przedsięwzięcia sygnowane logiem „Polska pomoc”, wydają się być całkowicie nie na miejscu³⁵, szczególnie biorąc pod uwagę sytuację w wielu państwach afrykańskich, przytoczoną w niniejszej pracy.

³⁵ Przykładem może być zrealizowanie projektu budowy ścieżek rowerowych przy białoruskiej części Kanału Augustowskiego, z zamiarem połączenia ich w przyszłości z polskimi szlakami: *Rowerem do Grodna w ramach projektu „Polskiej pomocy”*, <https://www.polskieradio.pl/9/313/Artykul/2409477,Rowerem-do-Grodna-w-ramach-projektu-Polskiej-pomocy>, dostęp 18.12.2019.

Bibliografia

Pozycje zwarte

1. Chmiel O., Korowajczyk-Sujkowska M., Szambelan J., Świdrowska E., Wis J., *Polska współpraca rozwojowa. Raport 2019*, Grupa Zagranica, Warszawa 2019.
2. Gontarska M., Szambelan J., Szeniawska K., Zalas-Kamiński K., *Polska współpraca rozwojowa. Raport 2018*, Grupa Zagranica, Warszawa 2018.

Artykuły

1. Arts K., Byron J., *The Mid-Term Review of the Lomé IV Convention: Heralding the Future?*, "Third World Quarterly" 1997, Vol. 18.
2. Gregersen C., Herrero A., Knoll A., Kokolo W., *Implementing the Agenda for Change – An independent analysis of the 11th EDF programming*, "ECDPM Discussion Paper" 2015, No. 180.
3. Smolaga M., *Unijne uwarunkowania normatywne świadczenia Oficjalnej Pomocy Rozwojowej: perspektywa europejskich wschodzących donatorów*, „Rocznik Integracji Europejskiej” 2018, nr 12.

Akty prawne

1. *Abkommen über die Assoziation zwischen der EWG und den mit dieser Gemeinschaft assoziierten afrikanischen Staaten und Madagaskar*, Dz. U. (EWG) 93 z 11.6.1964.
2. *Beschluß des Rates vom 29. September 1970 über den Abschluß des Assoziierungsabkommens zwischen der Europäischen Wirtschaftsgemeinschaft und den mit dieser Gemeinschaft assoziierten afrikanischen Staaten und Madagaskar*, Dz. U. (WE) L 282 z 28.12.1970.
3. *ACP-EEC Convention of Lomé*, Dz. U. (WE) L 25 z 30.01.1976.
4. *Deuxième convention ACP-CEE, signée à Lomé le 31 octobre 1979*, Dz. U. (WE) L 347 z 22.12.1980.
5. *Drittes AKP-EWG-Abkommen, unterzeichnet am 8. Dezember 1984 in Lomé*, Dz. U. (WE) L 86 z 31.03.1986.
6. *Fourth ACP-EEC Convention signed at Lomé on 15 December 1989 - Financial Protocol*, Dz. U. (WE) L 229 z 17.08.1991.
7. *Accord portant modification de la quatrième convention ACP-CE de Lomé signé à Maurice le 4 novembre 1995 - Second protocole financier*, Dz. U. (WE) L 156 z 29.05.1998.

8. *Umowa o partnerstwie między członkami grupy państw Afryki, Karaibów i Pacyfiku z jednej strony a Wspólnotą Europejską i jej Państwami Członkowskimi z drugiej strony, podpisana w Kotonu 23 czerwca 2000 roku, Dz. U. (WE) L 317 z 15.12.2000.*
9. *Decyzja nr 1/2006 Rady Ministrów AKP–WE z dnia 2 czerwca 2006 r. określająca wieloletnie ramy finansowe na lata 2008–2013 i modyfikująca zmienioną umowę o partnerstwie AKP–WE, Dz. U. (UE) L 247 z 09.09.2006.*
10. *Ustawa z dnia 16 września 2011 r. o współpracy rozwojowej, Dz.U. 2011 nr 234 poz. 1386.*
11. *Umowa wewnętrzna między przedstawicielami rządów państw członkowskich Unii Europejskiej, zebranych w Radzie, w sprawie finansowania pomocy unijnej na podstawie wieloletnich ram finansowych na lata 2014–2020 zgodnie z umową o partnerstwie AKP-UE, Dz. U. (UE) L 210 z 06.08.2013.*
12. *Rozporządzenie Rady (UE) 2015/322 z dnia 2 marca 2015 r. w sprawie realizacji 11. Europejskiego Funduszu Rozwoju, Dz. U. (UE) L 58 z 03.03.2015.*

Pozostałe źródła

1. *Budżet UE: UE gotowa do realizacji swoich ambicji ważnego gracza na arenie międzynarodowej*, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pl/IP_18_4086.
2. *Development aid drops in 2018, especially to neediest countries*, <http://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-data/ODA-2018-detailed-summary.pdf>.
3. *Implementing convention on the overseas countries and territories with the Community w: Treaties establishing the European Communities*, Office for Official Publications of the European Communities, Luksemburg 1987.
4. *Millennium Development Goals*, <https://www.mdgmonitor.org/millennium-development-goals/>.
5. *No poverty*, <http://datatopics.worldbank.org/sdgatlas/archive/2017/SDG-01-no-poverty.html>.
6. *O polskiej pomocy*, <https://www.polskapomoc.gov.pl/O,polskiej,pomocy,906.html>.
7. *OECD Stats*, <https://stats.oecd.org/>.
8. *Official Development Assistance 2018 – Preliminary Data*, OECD, <https://www2.compareyourcountry.org/oda>

9. *Poverty in Africa is now falling—but not fast enough*,
<https://www.brookings.edu/blog/future-development/2019/03/28/poverty-in-africa-is-now-falling-but-not-fast-enough/>.
10. *Pytania i odpowiedzi: budżet UE na działania zewnętrzne*,
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pl/MEMO_18_4124.
11. *Rowerem do Grodna w ramach projektu „Polskiej pomocy”*,
<https://www.polskieradio.pl/9/313/Artykul/2409477,Rowerem-do-Grodna-w-ramach-projektu-Polskiej-pomocy>.
12. *Sustainable Development Goals*, <https://www.mdgmonitor.org/sustainable-development-goals/>.
13. *Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarczą*, załącznik IV,
https://eures.praca.gov.pl/zal/podstawy_prawne/Traktat_rzymski.pdf.
14. *Why the debate over the European Development Fund is a question of politics*,
<https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2018/06/29/why-the-debate-over-the-european-development-fund-is-a-question-of-politics/>.
15. *Year in Review: 2018 in 14 Charts*,
<https://www.worldbank.org/en/news/feature/2018/12/21/year-in-review-2018-in-14-charts>.